

Nordisk Pendlingskarta

**Huvudrapport
Rapporten är finansierad av
Nordiska Ministerrådet**

2005:02

I serien Bakgrundsfakta presenteras bakgrundsmaterial till den statistik och de prognoser som avdelningen för arbetsmarknads- och utbildningsstatistik vid SCB producerar. Det kan röra sig om produktbeskrivningar, metodredovisningar samt olika sammanställningar som kan ge en överblick och underlätta användandet av statistiken.

Utgivna publikationer från 2000 i serien Bakgrundsfakta till arbetsmarknads- och utbildningsstatistiken

2000:1	Övergång till yrkeskodning på fyrsiffernivå (SSYK) och införande av jobbstatuskod i SCB:s lönestatistik
2000:2	The Information System for Occupational Injuries and the Work-related Health Problems Survey – A comparative study
2000:3	Konferens om utbildningsstatistik den 23 mars 2000
2001:1	Avvikelser i lönesummestatistiken – en jämförelse mellan LAPS och LSUM
2001:2	En longitudinell databas kring utbildning, inkomst och sysselsättning 1990–1998
2001:3	Staff training costs 1994–1999
2001:4	Studieresultat i högskolan i form av avklarade poäng
2001:5	Urvals- och estimationsförfarandet i de svenska arbetskraftsundersökningarna (AKU)
2001:6	Svar, bortfall och representativitet i Arbetsmiljöundersökningen 1999
2001:7	Individ- och företagsbaserad sysselsättningsstatistik – en jämförelse mellan AKU och KS
2002:1	Tidsseriebrott i utbildningsregistret 2001-01-01
2002:2	En longitudinell databas kring utbildning, inkomst och sysselsättning (LOUISE) 1990–1999
2003:1	Exempel på hur EU:s "Quality Reports" kan skrivas – avser Labour Cost Survey (LSC) 2000
2003:2	Förändrad redovisning av högskolans personal
2003:3	Individ- och företagsbaserad sysselsättningsstatistik – en fortsatt jämförelse mellan AKU och KS
2003:4	Sjukfrånvarande enligt SCB och sjukskrivna enligt RFV
2003:5	Informationssystemet om arbetsskador och undersökningen om arbetsorsakade besvär. En jämförande studie
2004:1	Samlad statistik från SCB avseende ohälsa
2004:2	Översyn av forskarutbildningsstatistiken. Bedömning av kvaliteten
2004:3	Sjukfrånvaro och ohälsa i Sverige – en belysning utifrån SCB:s statistik
2005:1	En longitudinell databas kring utbildning, inkomst och sysselsättning (LOUISE) 1990–2002

Ovannämnda rapporter, liksom övriga SCB-publikationer, kan beställas från:
Statistiska centralbyrån, SCB, Publikationstjänsten, 701 89 ÖREBRO,
telefon 019-17 68 00 eller fax 019-17 64 44.

Du kan också köpa SCB:s publikationer i **Statistikbutiken**:
Karlavägen 100, Stockholm

Nordisk Pendlingskarta

**Huvudrapport
Rapporten är finansierad av
Nordiska Ministerrådet**

2005:02

**Statistiska centralbyrån
2005**

Labour and Education Statistics

The Nordic Map of Trans-Frontier Commuting

Main Report

The Report is Financed by Nordic Council of
Ministers

Statistics Sweden
2005

Producent
Producer

SCB, Avdelningen för Arbetsmarknads- och utbildningsstatistik
701 89 ÖREBRO

Förfrågningar
Inquiries

Carl-Gunnar Hanaeus, tfn: +46 19 17 66 44
carlgunnar.hanaeus@scb.se
Maria Håkansson, tfn: +46 19 17 63 61
maria.hakansson@scb.se

Omslag: Ateljén, SCB

Om du citerar ur denna publikation, var god uppge källan:
Källa: SCB, Bakgrundsfakta

© 2005 Statistiska centralbyrån

Enligt lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk är det förbjudet att helt eller delvis mångfaldiga innehållet i denna publikation utan medgivande från Statistiska centralbyrån

ISSN 1103-7458

Printed in Sweden

SCB-Tryck, Örebro 2005.04 MILJÖMÄRKT Trycksak 341590

Förord

En nordisk pendlingskarta

Sedan mer än femtio år har det funnits ambitioner inom det nordiska samarbetet att utveckla förutsättningar för en väl fungerande och integrerad nordisk arbetsmarknad. De statistiska redovisningar med nordiskt perspektiv som hittills presenterats har i huvudsak byggts på sammanställningar av befintliga nationella data. Med projektet "Nordisk pendlingskarta" har fyra nordiska statistikmyndigheter fått möjlighet att sambearbeta registerdata. Projektet har finansierats av Nordiska Ministerrådet. Syftet med projektet har varit att beskriva den gränsöverskridande arbetsmarknaden under 2001. Utbyte av data mellan myndigheterna har föregåtts av en särskild prövning i varje land.

Genom att bearbetningarna gjorts på totalräknade register är det möjligt att redovisa statistik på nationell, regional och kommunal nivå och därmed beskrivs även rörligheten inom de nordiska gränsregionerna. Tidigare har gränsöverskridande statistik om arbetspendling redovisats för Öresundsregionen. Den första samlade redovisningen publiceras på Nordiska Ministerrådets webbplats och det är den som redovisas här. Förutom huvudrapporten har fyra delrapporter publicerats. Dessa redovisas i Bakgrundsfakta till Arbetsmarknads- och utbildningsstatistik 2005:03.

Arbetet med metoder, beräkningar och redovisningar har utförts av Pernille Stender vid Danmarks Statistik, Bjørn Mathisen Statistisk Sentralbyrå i Norge, Kaija Routsalainen Statistikcentralen i Finland samt Maria Håkansson, Carl-Gunnar Hanæus och Gunnar Hedin vid Statistiska Centralbyrån i Sverige. Berndt Hermansson vid Statistiska centralbyrån har varit koordinator för projektet.

Statistiska centralbyrån i mars 2005.

Anna Wilén

Ulf Durnell

Innehåll

Förord	3
En nordisk pendlingskarta.....	3
Sammanfattning	7
Regionala mönster	8
Erfarenheter från sambearbetningarna av de olika ländernas material	8
1 Utgångspunkter för den Nordiska pendlingskartan	9
1.1 Populationsavgränsning	9
2 Befolkningsfördelning i gränsområden i Norden	11
3 Mer än 55 000 personer hade löne- inkomst från ett nordiskt grannland	12
4 Regionala strömmar över riksgräns i Norden	14
4.1 Arbetspendling mellan Sverige och Norge.....	14
4.2 Arbetspendling mellan Sverige-Danmark.....	15
4.3 Arbetspendling mellan Norge-Danmark.....	15
4.4 Arbetspendling mellan Sverige och Finland.....	15
5 Pendlarnas kön, ålder och utbildningsnivå	16
5.1 Män och kvinnor	16
5.2 Kön och ålder	16
5.3 Utbildningsnivå och gränspendling	17
6 Arbetspendlare och näringsgren	19
6.1 Inpendling	19
6.2 Utpendling	20
7 Nästan 8 miljarder i löneinkomster	21
7.1 Även lönesumman är en indikator på integration	21
7.2 Lönesummeinkomsterna är störst för svenskarna eftersom de pendlar mest.....	21
7.3 På regional nivå kan gränsströmmarna ha stor ekonomisk betydelse	22
8 Flyttningar under året – en komplikation	23
Tabellbilaga	24
Nordiska Pendlingskartor 2001	25

Sammanfattning

Projektet *Nordisk pendlingskarta 2001* har genomförts i samverkan mellan Danmarks Statistik, Statistiska centralbyrån i Sverige, Statistisk Sentralbyrå i Norge och Statistikcentralen i Finland. Projektet har drivits i fyra olika delar som beskriver pendling mellan Sverige och Norge, Danmark och Sverige, Norge och Danmark samt Sverige och Finland. Statistik över pendlingen över riksgräns i Norden har kunnat framställas tack vare att statistikmyndigheterna har fått möjlighet att utbyta individuppgifter sinsemellan.

I den bearbetade statistiken för 2001 hade 55 600 personer registrerats med löneinkomst i ett annat nordiskt grannland. Av dessa klassificerades 25 400 som arbetspendlare över riksgräns. Den norska arbetsmarknaden var den mest attraktiva i Norden. Drygt 50 procent av de uppmätta arbetsrörelserna gick till Norge, drygt 20 procent till Danmark, knappt 20 procent till Sverige och 6 procent gick till Finland. Arbetsmarknaden i Sverige var framför allt intressant för finländarna medan både Norge och Danmark var betydligt mer intressant för svenskar än Sverige var för norrmän respektive danskar.

Tabell 1
Nordisk pendlingskarta år 2001

Antal arbetspendlare
över riksgräns

Ett samarbetsprojekt mellan
Statistiska centralbyrån i Sverige, Statistisk sentralbyrå i Norge,
Danmarks Statistik och Statistikcentralen i Finland.

Regionala mönster

Det finns vissa mönster i den regionala pendlingen i Norden. Några stora gränsregioner tillsammans med huvudstadsregionen i respektive land dominerar arbetsströmmarna över riksgräns. Vid sidan av de stora huvudströmmarna av pendling finns ett mycket stort antal små arbetsströmmar, vilka berör alla delar av respektive land. Det är därför fel att se arbetspendling som enbart en företeelse inom ett begränsat avstånd från en riksgräns. Det bör betonas att även om en arbetsström är relativt blygsam i absoluta tal så kan den ha stor betydelse för enskilda kommuner i t.ex. glest bebyggda gränsregioner.

Erfarenheter från sambearbetningarna av de olika ländernas material

Erfarenheterna från framställningen av den första pendlingsstatistiken över riksgräns mellan de fyra stora nordiska länderna visar med vissa undantag för legala hinder för i utbyte mellan Danmark och Finland, att det är möjligt att sambearbeta material mellan länderna.

För identifikation av inkomsttagare och arbetspendlare över riksgräns används i första hand register från ländernas befolkning och företag, samt skattemyndigheternas kontrolluppgiftsregister över anställdas löneinkomster. I Norge används dessutom Arbeidsgiver-/arbeidstagerregisteret som källa. I Finland är det anställningsuppgifter från olika pensionsinstitut som använts. Till följd av begränsningar i de använda registren saknas i många fall anknytning till ett specifikt arbetsställe i Finland.

I sambearbetningen sker utbyte av personernas födelseår, -månad och -dag samt fullständiga namn. Detta görs för personer som inte är folkbokförda i det land där de haft löneinkomster. I sambearbetningen söker man dessa personer i de övriga ländernas befolkningsregister. Det har inte varit meningsfullt att utbyta fullständiga personnummer då dessa inte är samordnade mellan länderna.

1 Utgångspunkter för den Nordiska pendlingskartan

Rörligheten mellan nationella arbetsmarknader kan beskrivas utifrån olika betraktelsesätt exempelvis genom:

- löneinkomster /löntagareinkomster
- antalet löntagare
- antal förvärvsarbetande som arbetspendlare över riksgräns
- studerande över riksgräns
- flyttare

Projektet Nordisk pendlingskarta utgår från ett arbetsmarknads- och rörlighetsperspektiv, d.v.s. rörlighet över riksgräns relaterat till förvärvsarbete. De populationer som mäts är antalet personer med löneinkomster från ett nordiskt grannland och antal personer som har klassificerats som arbetspendlare över riksgräns. Redovisningen omfattar även lönesumman för löneinkomsttagarna och för arbetspendlarna över riksgräns. Dessutom redovisas bakgrundsvariabler som personens kön, ålder, utbildningsnivå och arbetsställets näringsgren.

Utgångspunkten för den Nordiska pendlingskartan var att den skulle omfatta pendling mellan Sverige, Norge, Danmark och Finland d.v.s. totalt tolv arbetsströmmar. Åtta av dessa strömmar har redovisats i fyra delrapporter. Av olika skäl har inte strömmarna mellan Finland och Danmark samt mellan Finland och Norge mätts. I fallet Finland-Danmark är det med nuvarande lagstiftningar inte möjligt att göra några mätningar. Beträffande strömmarna mellan Finland och Norge visade det sig att även om de legala förutsättningarna finns så var arbetsprocessen så omfattande att den inte stod i paritet med det bedömda utfallet. Därför har det inte gjorts någon bearbetning av pendlingsstatistik mellan Finland och Norge. Däremot har pendlingsstatistik mellan Finland och Sverige kunnat framställas men med extraordinära insatser från både svenskt och finskt håll. Storleken på arbetsströmmarna mellan Finland och Danmark samt mellan Finland och Norge bedöms vara av liten omfattning beroende på det långa avståndet mellan Danmark och Finland samt de glest bebodda gränstrakterna mellan Finland och Norge.

1.1 Populationsavgränsning

Populationen i undersökningen utgörs av personer som har erhållit löneutbetalningar under 2001 från en arbetsgivare i grannlandet. Redovisningen omfattar därmed inte personer som arbetar i hemlandets företag, och även får sin lön därifrån, även om han/hon tjänstgör i ett grannland. Företagare som utför arbete i grannlandet för sin egen firma ingår inte heller i redovisningen eftersom det inte heller för denne skapas någon kontrolluppgift för detta arbete.

I den fortsatta redovisningen redovisas två olika populationer:

- **Löneinkomsttagare** är personer som haft minst en löneinkomst under ett visst år enligt kontrolluppgifter i arbetslandet.
- **Arbetspendlare över riksgräns** är personer som haft ett lönearbete under november månad i arbetslandet under ett visst år. Undantaget är Finland där mät månaden är december. Personens eventuella inkomst i hemlandet för det aktuella kalenderåret får dock inte överstiga den i arbetslandet. Antalet arbetspendlare är en delmängd av antalet löneinkomsttagare.

2 Befolkningsfördelning i gränsområden i Norden

Sverige är både befolkningsmässigt och till ytan det största av de fyra länder som ingår i studien. Sverige ligger omgivet av övriga tre länder. Gränsområdet mot Norge och Finland är glest befolkat. Dock utgör Tornedalen ett integrerat gränsområde men med relativt liten befolkning. I övrigt avgränsas Finland och Sverige av breda vatten som Bottenviken och Bottenhavet samt södra och norra Kvarken. Danmark avgränsas genom Öresund och Kattegatt.

Norge har en lång landgräns mot Sverige som till huvuddelen utgörs av en glest befolkad gränsregion. Den sydligaste delen av gränsen är dock relativt tätbefolkad. Detta gäller framför allt Østfold och Akershus fylken. Dessutom ligger Oslo kommun relativt nära gränsområdet. På svenska sidan gränsen ligger Västra Götalands län och Värmlands län, vars befolknings-tyngdpunkter dock ligger relativt långt från själva riksgränsen. Norge har även en landgräns mot Finland. Befolkningstätheten i dessa delar av Norge och Finland är dock låg.

I Danmark ligger Köpenhamns huvudstadsområde i direkt anslutning till Malmö-Lund och Helsingborgsområdet. Öresundsregionen med Själland och Skåne är befolkningsmässigt sett den största regionen i Norden med 3,5 miljoner invånare. Danmark avgränsas mot övriga delar av Norden, dels av Kattegatt mot Halland och Västra Götaland, dels av Skagerack mot södra Norge.

Finland har en glest befolkad landgräns i norr mot Sverige och Norge. I övrigt åtskiljs Sverige och Finland av Bottenviken, Norra och södra kvarken samt Bottenhavet. De befolkningstäta områdena i sydvästra Finland och Stockholms och Uppsala län i Sverige åtskiljs av ett skärgårdshav med Åland i centrum. Den fria nordiska arbetsmarknaden har haft stor betydelse för relationerna Finland och Sverige. Under andra hälften av 1900-talet har det varit en omfattande arbetskraftsutvandring från Finland till Sverige. År 2003 fanns det 190 000 personer folkbokförda i Sverige med Finland som sitt födelseland. Någon motsvarighet till detta har inte noterats i övriga Norden. Under år 2003 var knappt 100 000 personer födda i Danmark eller Norge folkbokförda i Sverige.

3 Mer än 55 000 personer hade löneinkomst från ett nordiskt grannland

I denna rapport redovisas att 55 600 personer registrerats med löneinkomst i ett annat nordiskt grannland under år 2001. Av dessa klassificerades 25 400 som arbetspendlare över riksgräns. Om hänsyn även tas till relationerna Norge-Finland och Danmark-Finland uppskattas det totala antalet personer med löneinkomst i ett annat av de större nordiska grannländerna ligga mellan 55 000-60 000, varav 26 000-27 000 var arbetspendlare. I tabell 1 sammanfattas arbetsrörelserna mellan de fyra nordiska länder som ingår i studien.

Tabell 2
Antalet löneinkomsttagare och arbetspendlare, år 2001

Bostads-land	Arbets-land	Antal inkomsttagare	andel i %	därav arbetspendlare	andel i %
Danmark	Norge	1 426	2,6	453	1,8
	Sverige	1 712	3,1	667	2,6
	S:a	3 138	5,6	1120	4,4
Norge	Danmark	2 275	4,1	798	3,1
	Sverige	4 291	7,7	1 300	5,1
	S:a	6 566	11,8	2 098	8,3
Finland	Sverige	6 335	11,4	2 525	9,9
	S:a	6 335	11,4	2 525	9,9
Sverige	Danmark	7 082	12,7	4 709	18,5
	Finland	4 206	7,6	1 599	6,3
	Norge	28 285	50,9	13 343	52,5
	S:a	39 573	71,2	19 651	77,4
Totalt		55 612	100	25 394	100

Den norska arbetsmarknaden var den mest attraktiva i Norden. Drygt 50 procent av de uppmätta arbetsrörelserna gick till Norge, drygt 20 procent till Danmark, knappt 20 procent till Sverige och 6 procent gick till Finland. Arbetsmarknaden i Sverige var framför allt intressant för finländarna medan både Norge och Danmark var betydligt mer intressant för svenskar än vad Sverige var för norrmän och danskar.

Svenskarna dominerade helt arbetsrörelserna över riksgräns i Norden. 71 procent av samtliga personer med löneinkomst i ett nordiskt grannland var folkbokförda i Sverige. Motsvarande siffra för arbetspendlare var 77 procent. Den dominerande arbetsströmmen gick från Sverige till Norge, vilken motsvarade drygt hälften av de summerade arbetsflödena över riksgräns i Norden. Flödena från Sverige till Danmark uppgick till 13 procent för löneinkomsttagarna och 19 procent för arbetspendlarna. Från Finland till Sverige var andelen ca 10 procent av det totala flödet. De minsta uppmätta flödena

gick från Danmark till Norge med 2 procent, från Danmark till Sverige med 3 procent och från Norge till Danmark med 3 procent av det totala flödet.

En delförklaring till att svenskarna dominerar arbetsströmmarna i Norden är att Sverige är det befolkningsmässigt största landet och det enda av länderna som har en nära geografisk anknytning till övriga tre länder. Dessutom ligger Köpenhamns respektive Oslos huvudstadsområde nära gränsen mot Sverige, vilket påverkar pendlingens storlek och riktning eftersom stora arbetsmarknader har många olika typer av arbeten och har ofta höga lönenivåer.

Noterbart är att Danmark hade den lägsta andelen personer med löneinkomst till övriga länder i studien. Detta trots att Öresundsregionen, som omfattar bl.a. Köpenhamns huvudstadsområde och Skåne, ingår i Nordens mest tätbefolkade region med 3,5 miljoner invånare.

4 Regionala strömmar över riksgräns i Norden

Det finns vissa mönster i den regionala pendlingen i Norden. Några stora gränsregioner tillsammans med huvudstadsregionen i respektive land dominerar arbetsströmmarna över riksgräns. Detta förhållande gäller både om man utgår från startpunkten för pendlingsrörelsen som är bostadsregionen eller från målpunkten d.v.s. arbetsställeregrionen. Vid sidan av de stora huvudströmmarna av pendling finns ett mycket stort antal små arbetsströmmar, vilka berör alla delar av respektive land. Det är därför fel att se arbetspendling som enbart en företeelse inom ett begränsat avstånd från en riksgräns. Det bör även betonas att om en arbetsström är relativt blygsam i absoluta tal kan den ha stor betydelse för enskilda kommuner i t.ex. glest bebodda gränsregioner.

I tabell 3 redovisas arbetsströmmarna över riksgräns i Norden rangordnade efter storlek. Den dominerande strömmen gick från Sverige till Norge följt av pendlingsströmmen från Sverige till Danmark.

Tabell 3
Rangordning av arbetsströmmar mellan de nordiska länderna, år 2001

Arbetsströmmar	Andel av samtliga över riksgräns	
	Löneinkomst- tagare	Arbetspend- lare
1. Sverige till Norge	50,9	52,5
2. Sverige till Danmark	12,7	18,5
3. Finland till Sverige	11,4	9,9
4. Sverige till Finland	7,6	6,3
5. Norge till Sverige	7,7	5,1
6. Norge till Danmark	4,1	3,1
7. Danmark till Sverige	3,1	2,6
8. Danmark till Norge	2,6	1,8
Summa	100	100
9. Norge till Finland	Mätning ej genomförd	
10. Finland till Norge	Mätning ej genomförd	
11. Danmark till Finland	Mätning ej genomförd	
12. Finland till Danmark	Mätning ej genomförd	

4.1 Arbetspendling mellan Sverige och Norge

Drygt hälften av de uppmätta arbetsströmmarna i Norden gick som tidigare nämnts från Sverige till Norge. Totalt pendlade 13 300 personer från Sverige till Norge medan 1 300 pendlar i motsatt riktning. De stora grupperna av arbetspendlare från Sverige till Norge kommer i huvudsak från sydvästra Sverige (Västra Götalands och Värmlands län) och från Stockholms län. I de svenska gränskommunerna Eda, Strömstad och Årjäng står utpendlarna till Norge för drygt 10 procent av sysselsättningen i respektive kommun.

Andelen pendlare till Norge som kom från Stockholms län var 7 procent. De områden i Norge som var de stora mottagarna av arbetskraft från Sverige var sydöstra delen av Norge d.v.s. Oslo kommun samt Østfold, Akershus

och Hedmarks fylkeskommuner, där 64 procent av arbetspendlarna från Sverige hade sitt förvärvsarbete. I Oslo kommun arbetade nästan 5 000 arbetspendlare från Sverige medan pendlingen från Norge till Stockholm var knappt 300 personer.

4.2 Arbetspendling mellan Sverige-Danmark

Arbetspendlingen mellan Sverige och Danmark sker i huvudsak inom Öresundsregionen från Skåne till Själland. Totalt arbetspendlade ca 4 700 personer från Sverige till Danmark varav drygt 3 900 personer från Skåne till Danmark. Antalet pendlare från den svenska delen av Öresundsregionen till den danska var drygt 3 750. Ca 80 procent av arbetspendlingen från Sverige till Danmark skedde således inom Öresundsregionen. 5 procent av dem som arbetspendlade från Sverige till Danmark kom från Stockholms län.

Pendlingen från Danmark till Sverige var blygsam. Knappt 700 personer boende i Danmark arbetspendlade till Sverige. Av dessa pendlade endast 270 personer från den danska delen till den svenska delen av Öresundsregion.

4.3 Arbetspendling mellan Norge-Danmark

Arbetspendlingen mellan Norge och Danmark var liten. Länderna har ingen landgräns gemensam utan åtskiljs av Skagerack. Totalt pendlade ca 450 personer från Danmark till Norge. Den största gruppen, 140 personer, pendlade till den norska kontinentalsockeln d.v.s. oljefälten utanför den norska kusten. De bodde i huvudsak på Jylland eller på Själland.

Ca 800 personer arbetspendlade från Norge till Danmark. Av dessa arbetade omkring 60 procent på Själland. De resterande 40 procenten hade de sina arbeten förlagda till övriga delar av Danmark. Ca 45 procent av arbetspendlarna från Norge bodde i sydöstra Norge, övriga pendlare hade sina bostäder spridda till övriga 15 fylken.

4.4 Arbetspendling mellan Sverige och Finland

Drygt 2 500 personer arbetspendlade från Finland till Sverige. Ca 500 av dessa, motsvarande 20 procent, kom från Nylands län d.v.s. Helsingforsregionen. Övriga 2 000 kom från övriga landet. Från exempelvis Lapplands län pendlade 580 personer och från Åland kom 264 personer. 1 380 personer arbetspendlade till Stockholms län och drygt 400 personer pendlade till svenska sidan av Tornedalen. Det var främst Haparanda som var beroende av inpendling från Finland. 12 procent av dagbefolkningen i kommunen hade sin bostad på andra sidan gränsen. I övrigt fanns finska arbetspendlare representerade i alla län.

Antalet arbetspendlare från Sverige till Finland var ca 1 600. Av dessa kom ca 470 från Stockholms och 420 från Norrbottens län, vilket motsvarar 30 procent respektive drygt 25 procent av arbetspendlarna från Sverige till Finland. Arbetspendlingen gick framför allt till Nylands- (Helsingforsområdet) och Lapplands län. Ca 350 personer pendlade till Nylands län, vilket motsvarar drygt 20 procent av pendlarna till Finland. Motsvarande siffror för Lapplands län var ca 300 pendlare och ca 20 procent. Andra relativt stora mottagare av svensk arbetskraft var Södra Österbotten och Åland.

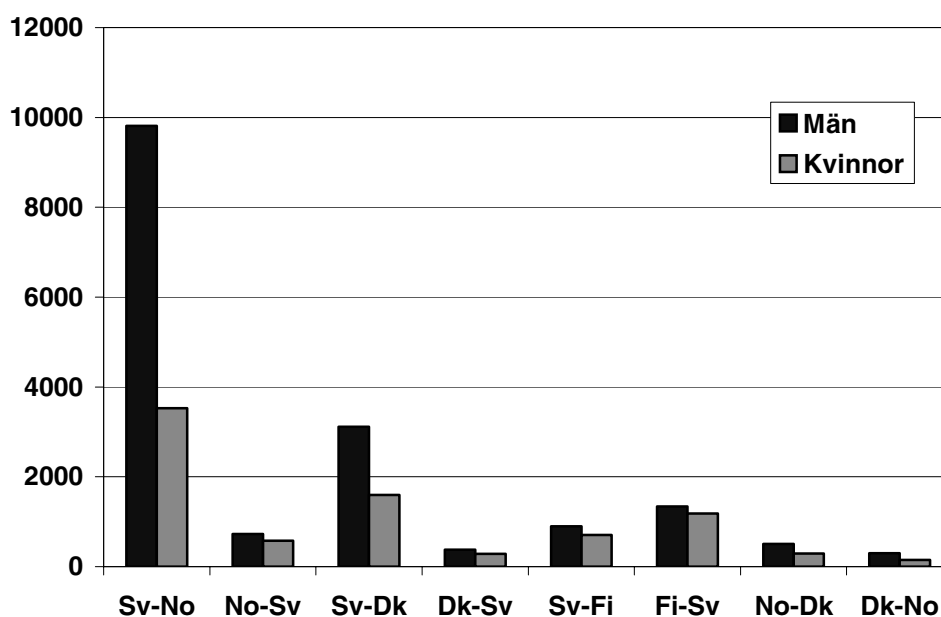
5 Pendlarnas kön, ålder och utbildningsnivå

Pendlingsströmmarna över riksgränserna mellan de nordiska länderna skiljer sig, som vi sett, väsentligt åt storleksmässigt. Det finns även olikheter med avseende på pendlarnas kön, ålder och utbildningsnivå.

5.1 Män och kvinnor

Drygt två tredjedelar av samtliga pendlare i Norden utgjordes av män. Männens dominans gällde de två största pendlingsströmmarna, den mellan Sverige och Norge samt den mellan Sverige och Danmark. Skillnaderna mellan könen var i övrigt relativt liten. I samtliga strömmar var det dock fler män än kvinnor som pendlade över riksgränsen. Se diagram 1.

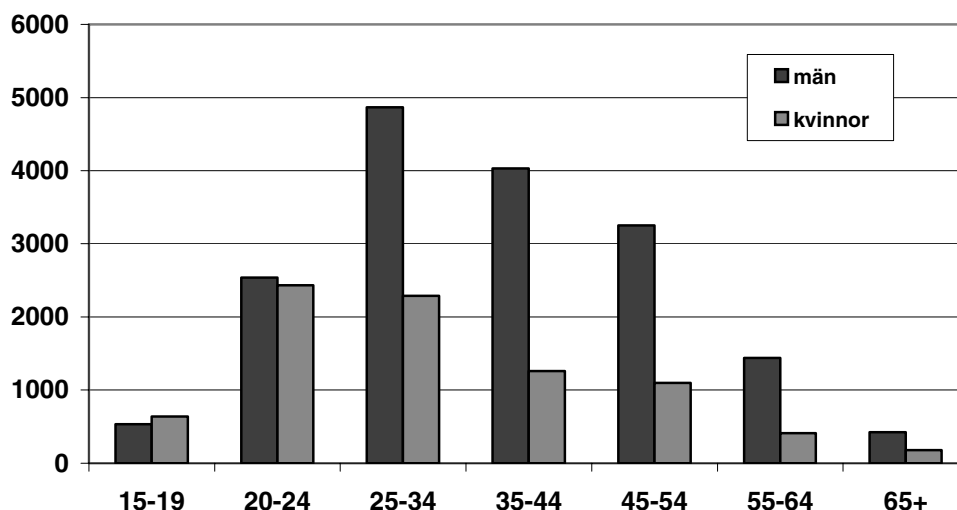
Diagram 1
Antal pendlare från och till respektive land med uppdelning på kön, år 2001

5.2 Kön och ålder

Den dominans av unga personer som är vanlig vid rörlighet på arbetsmarknaden, t.ex. för flyttningar, jobbyten och inrikes pendling var inte lika påtaglig för pendling över riksgräns. Se diagram 2. För männens del låg tyngdpunkten på något äldre befolkningsgrupper, särskilt vid jämförelse med kvinnorna. Bland gränspendlare under 25 år var det lika vanligt bland kvinnor som bland män att pendla över riksgräns.

Diagram 2
Nordiska pendlare över riksgräns efter kön och ålder år 2001

Gränspendling kan jämföras med långpendling inom ett land. Båda formerna av pendling karaktäriseras av att den är något man väljer som ett alternativ till flyttning. Valet att pendla görs ofta då man har bildat familj och rotat sig på en ort och därför inte gärna vill flytta när ett attraktivt arbete uppenbarar sig långt från hemorten. Denna situation uppstår oftare i åldrarna över 25 år istället för valet att flytta som är vanligt för dem som är yngre. Ett mycket speciellt mönster är det som uppstått när framför allt danskar och norrmän flyttar till Sverige för att fortsätta att arbeta kvar i sina födelseländer. Sådana beslut har främst att göra med ekonomiska överväganden som också blir mer aktuella efter det att man bildat familj.

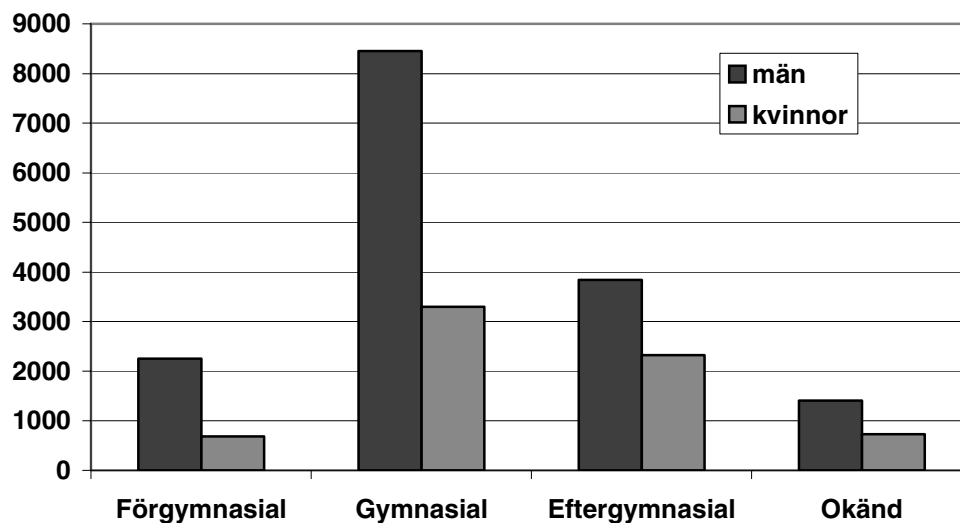
Den avvikande ålderssammansättningen bland kvinnor som pendlade över riksgräns beror antagligen på att kvinnornas pendling var av mer lokalt slag, d.v.s. de pendlade oftare mellan närliggande gränskommuner.

Ytterligare jämförelser mellan de olika pendlingsströmmarna visar att gränspendlarna var särskilt unga bland dem som pendlade mellan Sverige och Norge i båda riktningarna liksom bland svenskar som arbetade i Finland.

5.3 Utbildningsnivå och gränspendling

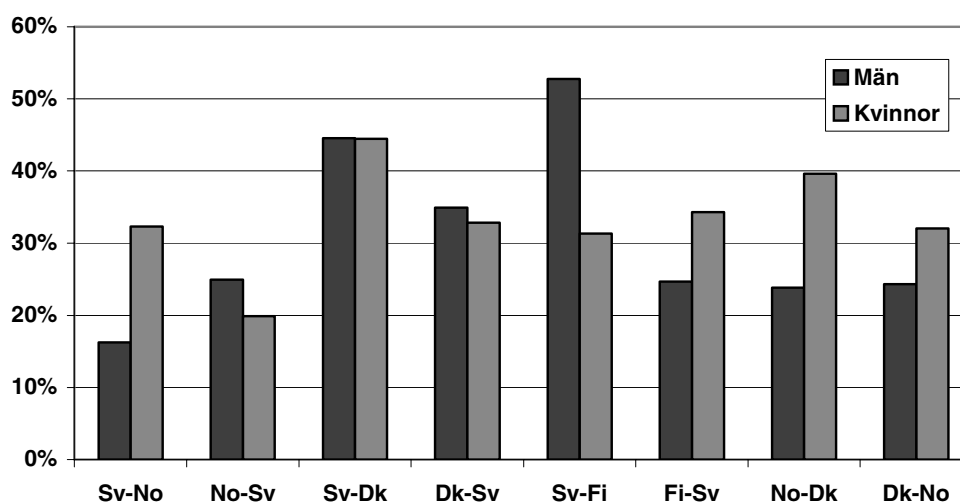
Bland gränspendlarna i Norden var personer med gymnasial utbildning överrepresenterade jämfört med deras andel på de nationella arbetsmarknaderna. Se diagram 3. Denna övervikt av gymnasialt utbildade gällde enbart männen och var mest påtaglig för pendlare mellan Sverige och Norge.

Diagram 3
Nordiska pendlare över riksgrens efter kön och utbildningsnivå år 2001

En jämförelse mellan män och kvinnor visar relativt stora avvikelser i utbildningsnivå för samtliga gränsströmmar. Av diagram 4 framgår att andelen eftergymnasialt utbildade gränspendlare var högst bland män som pendlade från Sverige till Finland. Bland pendlare mellan Sverige och Danmark var utbildningsnivån hög både för män och kvinnor. Kvinnor som pendlade mellan Norge och Danmark i båda riktningarna samt från Finland till Sverige hade utbildningsnivåer som var betydligt högre än för männen. Slutligen framgår av diagrammet att andelen högutbildade bland pendlare över gränsen mellan Sverige och Norge var anmärkningsvärt låg, vilket var en följd av den stora andelen med gymnasial utbildning i denna grupp.

Diagram 4
Andel med eftergymnasial utbildning bland nordiska pendlare över riksgrens efter pendlingsströmmar, år 2001

6 Arbetspendlare och näringsgren

Det var i stort sett samma näringsgrenar som återkom i de flesta gränsflöden av arbetspendlare i Norden. Inte helt oväntat riktade sig en stor del av arbetspendlingen mot Handel, Hotell och Transporter. Den var dessutom en betydande näringsgren för både kvinnor och män. Andra näringsgrenar av betydande storlek dominerades i högre grad av ettdera könet, t.ex. Tillverkning och Utvinning av män och Hälso- och Sjukvården av kvinnor.

Vi har valt en grov branschindelning för att underlätta möjligheterna att få en överblick av arbetspendlingens fördelning på näringsgrenar.

6.1 Inpendling

Tabell 4

Inpendling till respektive land efter andel arbetspendlare, år 2001

Inpendling till			
Sverige		% Norge	%
Näringsgren 1)		Näringsgren 1)	
G+H+I Handel, Hotell, Transporter, mm	35,2	F Byggverksamhet	27,7
N Hälso-, sjukvård, Sociala tjänster mm	19,6	G+H+I Handel, Hotell, Transporter, mm	23,6
J+K Finans-, fastighetsverksamhet, företagstj, mm	12,6	D Tillverkning och utvinning	15,6
D Tillverkning och utvinning	10,4	J+K Finans-, fastighetsverksamh, företagstj, mm	12,7
O Andra samhälleliga och personliga tjänster	5,8	N Hälso- sjukvård, Sociala tjänster	7,3
Totalt	4 492		13 796

Inpendling till			
Danmark		% Finland	%
Näringsgren 1)		Näringsgren 1)	
J+K Finans-, fastighetsverksamh, företagstj, mm	46,6	G+H+I Handel, Hotell, Transporter, mm	16,9
G+H+I Handel, Hotell, Transporter, mm	16,2	Tillverkning	16,1
N Hälso-, sjukvård, Sociala tjänster mm	10,2	J+K Finans-, fastighetsverksamh, företagstj, mm	10,6
Tillverkning	8,2	N Hälso-, sjukvård, Sociala tjänster mm	9,1
Utbildning	4,4	Byggverksamhet	6,4
	5 507		1 599

1)

G+H+I Parti- och detaljhandel, Hotell och restaurang, Transport och kommunikation

J+K Finans- och fastighetsförvaltning, Fastighets- och uthyrningsverksamhet samt Företagstjänster

N Hälso- och sjukvård, Sociala tjänster och Veterinärverksamhet

De största strömmarna till Norge var Byggverksamheten som sysselsatte 28 procent av arbetspendlarna. I de övriga länderna var det Handel, Hotell och Transporter och Finans-, Fastighets- och Företagstjänster som sysselsatte flest personer, se tabell 4. Observera att arbetspendlingen till Finland endast består av svenskar.

6.2 Utpendling

Parti- och detaljhandel m.m. var den största branschen i samtliga länders utpendling. Andelen var störst bland norrmän och svenskar, 43 procent och lägst för danskarna 25 procent, se tabell 5.

Tabell 5

Utpendling från respektive land efter andel arbetspendlare, år 2001

Utpendling från			
Sverige	%	Norge	%
G+H+I Handel, Hotell, Transporter, mm	43,1	G+H+I Handel, Hotell, Transporter, mm	43,4
F Byggverksamhet	27,9	J+K Finans-, fastighetsverksamhet, företagstj, mm	14,3
J+K Finans-, fastighetsverksamhet, företagstj, mm	19,9	N Hälso- sjukvård, Sociala tjänster	14,1
D Tillverkning och utvinning	15,8	D Tillverkning och utvinning	8,3
N Hälso-, sjukvård, Sociala tjänster mm	7,3	O Andra samhälleliga och personliga tjänster	6,4
Totalt	19 651		2 098

Utpendlingen från			
Danmark	%	Finland	%
G+H+I Handel, Hotell, Transporter, mm	25,4	G+H+I Handel, Hotell, Transporter, mm	34,4
J+K Finans-, fastighetsverksamhet, företagstj, mm	15,7	N Hälso- sjukvård, Sociala tjänster	22,9
N Hälso- sjukvård, Sociala tjänster	13,8	J+K Finans-, fastighetsverksamhet, företagstj, mm	11,3
D Tillverkning och utvinning	13,7	D Tillverkning och utvinning	10,9
O Andra samhälleliga och personliga tjänster	7,5	F Byggverksamhet	5,6
	1 120		2 525

1)

G+H+I Parti- och detaljhandel, Hotell och restaurang, Transport och kommunikation

J+K Finans- och fastighetsförvaltning, Fastighets- och uthyrningsverksamhet samt Företagstjänster

N Hälso- och sjukvård, Sociala tjänster och Veterinärverksamhet

Andra näringsgrenar av betydelse var Fastighets- och Uthyrningsverksamhet m.m., Hälso- och Sjukvård och Tillverkning och Utvinning. Noterbart var den förhållandevis jämna spridningen mellan flera näringsgrenar för danska arbetspendlare jämfört med de övriga länderna där stora delar av arbetspendlingen var koncentrerad till en eller två branscher.

7 Nästan 8 miljarder i löneinkomster

Lönesumman d.v.s. summan av alla löneinkomster från jobb där löneinkomsttagaren arbetade i annat nordiskt land under 2001 var ca 8 miljarder SEK. Lönesumman för den grupp av löneinkomsttagarna som hade sitt huvudsakliga jobb i annat nordiskt land, arbetspendlare över riksgrens, uppgick nästan till 6 miljarder SEK.

7.1 Även lönesumman är en indikator på integration

Genom att se hur stora gränsöverskridarnas lönesummor är i de olika länderna framträder en alternativ bild av omfattningen av integrationen. Uppgifterna om storleken på löneinkomsterna hämtas från respektive lands lönekontrolluppgifter eller motsvarande samt i vissa fall från underlag om inbetalningar till pensionskassor. Det går inte att dra några slutsatser om individuell välfärd eller inkomstnivå från statistiken då länderna har olika skatte- och lönesystem.

7.2 Lönesummeinkomsterna är störst för svenskarna eftersom de pendlar mest

Vi har tidigare sett att ca 71 procent av inkomsttagarna är svenskar och att de svenska arbetspendlarna står för drygt 77 procent av den nordiska arbetspendlingen. När det gäller lönesummor är den svenska andelen än större. Svenskarna tjänar nästan nästan 79 procent av den samlade lönesumman och de svenska pendlarna över riksgrens står för 4,8 miljarder SEK eller 81 procent av arbetspendlarnas löneinkomster som intjänats i ett nordiskt grannland.

Svenskar tjänade relativt sett mer på sin pendling än arbetspendlare i samma situation från de andra tre länderna. Det verkar vid en första översiktlig bedömning inte som att svenskarna jobbat inom branscher med högre lönenivåer eller haft högre utbildningsnivåer totalt sett, drygt 43 procent av svenskarna jobbade inom Handel, Hotell, Transporter mm. Andelen med eftergymnasial utbildning var relativt sett liten för den största pendlingsströmmen mellan Sverige och Norge. Däremot hade de troligen en fastare anknytning till sina arbeten i grannlandet på så sätt att de jobbade där på heltid under hela året, vilket leder till stora löneinkomster.

Tabell 6

Lönesummor för inkomstagare och arbetspendlare, år 2001. SEK

Bostads-land	Arbets-land	Lönesumma inkomstagare	andel i %	därav arbetspendlare	andel i %
Danmark	Norge	178 974 830	2,2	119 703 647	2
	Sverige	233 313 251	2,9	165 606 029	2,8
	S:a	412 288 081	5,2	285 309 676	4,8
Norge	Danmark	346 961 326	4,4	207 841 984	3,5
	Sverige	341 131 031	4,3	197 341 844	3,3
	S:a	688 092 357	8,6	405 183 828	6,8
Finland	Sverige	610 690 322	7,7	435 952 488	7,3
	S:a	610 690 322	7,7	435 952 488	7,3
Sverige	Danmark	1 863 649 878	23,4	1 623 283 510	27,3
	Finland	407 506 918	5,1	247 671 368	4,2
	Norge	3 975 159 946	50	2 944 723 523	49,6
	S:a	6 246 316 742	78,5	4 815 678 401	81
Totalt		7 957 387 502	100	5 942 124 393	100

7.3 På regional nivå kan gränsströmmarna ha stor ekonomisk betydelse

Vi fortsätter att utgå från den största pendlingsströmmen, den med svenskar i Norge för att beskriva regionala effekter av att arbeta på andra sidan gränsen. Den totala svenska lönesumman uppgick till 918 miljarder kronor under 2001. Den omfattar löneinkomsterna som intjänats av personer som arbetade på svenska arbetsställen det året. Svenskars lönesummor intjänade i de andra nordiska länderna på drygt 6, 2 miljarder kronor kan i det perspektivet uppfattas som små och utan större betydelse. För mindre gränskommuner kan invånarnas löneinkomster från grannlandet dock ha en stor betydelse. I exempelvis de svenska kommunerna Strömstad, Eda och Årjäng, som gränsar till Norge, kom mellan 16 och 20 procent av de totala löneinkomsterna från jobb i Norge.

Tabell 7

Andel löneinkomster från Norge år 2001. Tusental SEK

Boende i Sverige	Löneinkomster i Sverige	Löneinkomster i Norge	Andel löneinkomster från Norge
Strömstad	868 136	178 509	17,1
Eda	589 394	142 379	19,5
Årjäng	703 181	139 610	16,6

8 Flyttningar under året – en komplikation

I gränstrakter betyder flyttningar över riksgräns mycket för hur arbetspendling över riksgräns utvecklas. I exempelvis Strömstad och Eda kommuner var 45 procent av arbetspendlarna till Norge även födda i Norge. I Årjäng var motsvarande siffra 32 procent. Flyttningarna kan även ha en annan inverkan på det statistiska resultatet. Nedan pekas på några typfall och deras konsekvenser för pendlingsstatistiken över riksgräns.

Typfall 1

En person som bor och arbetar i Norge och som vid slutet av året flyttar till Sverige och börjar ett nytt jobb i sitt nya bostadsland kommer att i statistiken redovisas som boende i Sverige och med inkomster i Norge. I praktiken förekom ingen pendling alls och det blir en överskattning av gränsströmmarna.

Typfall 2

En person som bor i Sverige men har sitt fasta jobb i Norge kommer inte med i statistiken om han/hon flyttar till Norge före årsskiftet. I praktiken förekom pendling, men den registreras aldrig i statistiken. Det blir en underskattning av gränsströmmarna.

Som ett exempel på typfall 1 vet vi att 11 procent av de svenskar som hade löneinkomster i Norge flyttade från Norge till någon av de tre ovanstående svenska kommunerna under 2001. Deras lönesumma i Norge uppgick till 9 procent av den totala lönesumman som löneinkomsttagare från de tre kommunerna tjänat i Norge. Om de samtidigt med flyttningen bytte från ett jobb i Norge till ett jobb i Sverige så skulle antalet inkomsttagare överskattas med 11 procent och lönesumman överskattas med 9 procent. I denna rapport har vi inte undersökt hur många som flyttat mellan de fyra länderna och som redan innan flyttningen hade ett jobb i grannlandet.

Exemplet ovan gäller i huvudsak förhållanden i gränsnära kommuner. Arbetspendlare över riksgräns som bor i kommuner som har större avstånd till riksgränsen har förmodligen ett betydligt svagare beroende av flyttare över riksgränsen. Det är t.ex. inte troligt att pendlingen mellan Stockholm och Oslo uppstår på samma villkor. I dessa fall kan man tänka sig att personerna jobbar under kortare perioder eller delar av veckor och att flyttningsbenägenheten är betydligt lägre.

Tabellbilaga

Karta 1a. Antalet svenska arbetspendlare i Norge fördelade på de svenska bostadskommunerna år 2001

Karta 1b. Antalet svenska arbetspendlare i Norge fördelade på de norska arbetskommunerna år 2001

Karta 2a. Antalet norska arbetspendlare i Sverige fördelade på de norska bostadskommunerna år 2001

Karta 2b. Antalet norska arbetspendlare i Sverige fördelade på de svenska arbetskommunerna år 2001

Karta 3a. Antalet svenska arbetspendlare i Danmark fördelade på de svenska bostadskommunerna år 2001

Karta 3b. Antalet svenska arbetspendlare i Danmark fördelade på de danska arbetskommunerna år 2001

Karta 4a. Antalet danska arbetspendlare i Sverige fördelade på de danska bostadskommunerna år 2001

Karta 4b. Antalet danska arbetspendlare i Sverige fördelade på de svenska arbetskommunerna år 2001

Karta 5a. Antalet norska arbetspendlare i Danmark fördelade på de norska bostadskommunerna år 2001

Karta 5b. Antalet norska arbetspendlare i Danmark fördelade på de danska arbetskommunerna år 2001

Karta 6a. Antalet danska arbetspendlare i Norge fördelade på de danska bostadskommunerna år 2001

Karta 6b. Antalet danska arbetspendlare i Norge fördelade på de norska arbetskommunerna år 2001

Karta 7a. Antalet svenska arbetspendlare i Finland fördelade på de svenska bostadskommunerna år 2001

(Det finns ingen karta 7b då det inte finns några förutsättningar att fördela svenska arbetspendlare i Finland på arbetskommun.)

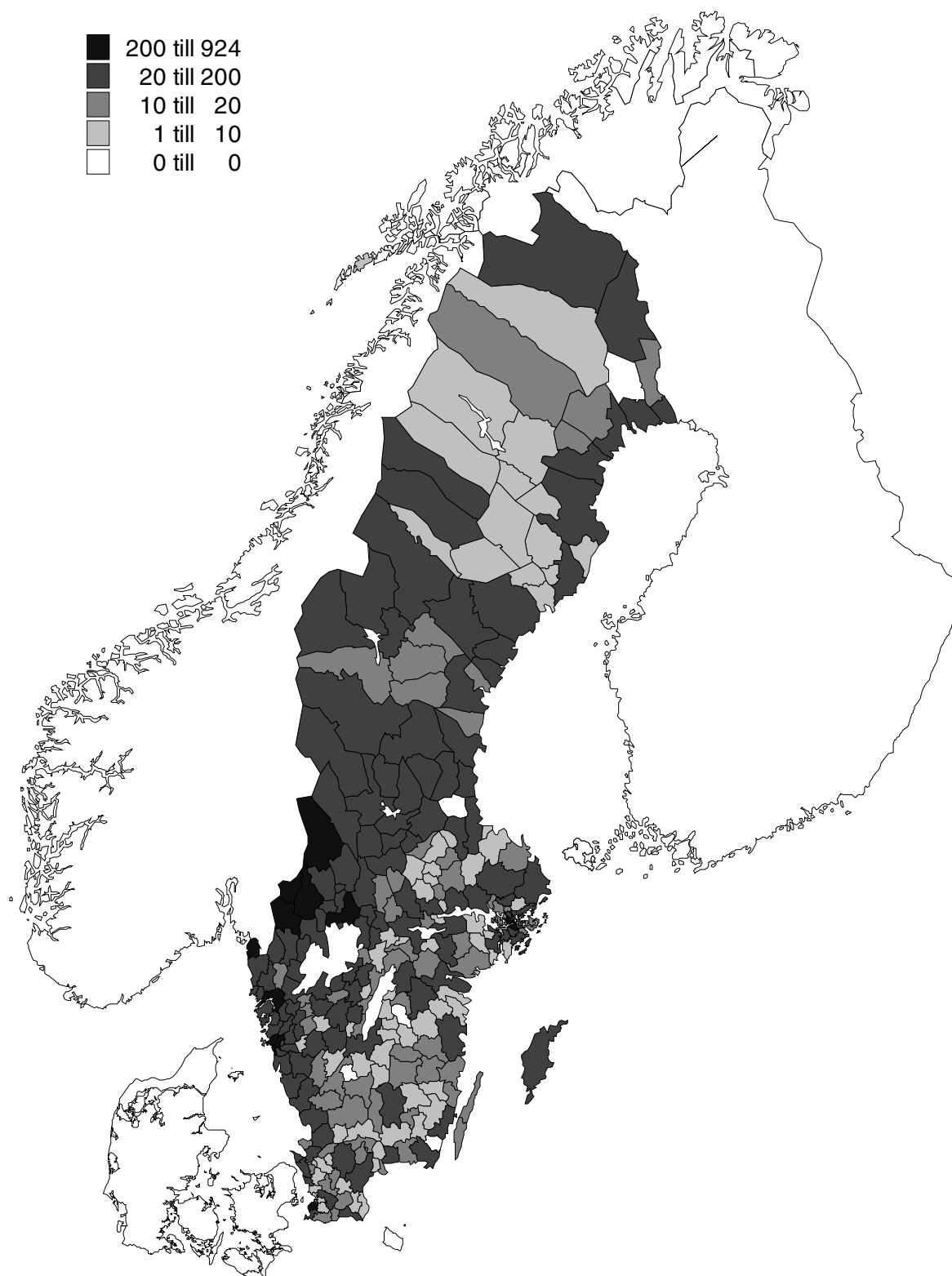
Karta 8a. Antalet finska arbetspendlare i Sverige fördelade på de finska bostadskommunerna år 2001

Karta 8b. Antalet finska arbetspendlare i Sverige fördelade på de svenska arbetskommunerna år 2001

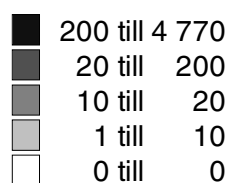
Nordiska Pendlingskartor 2001

Karta 1a

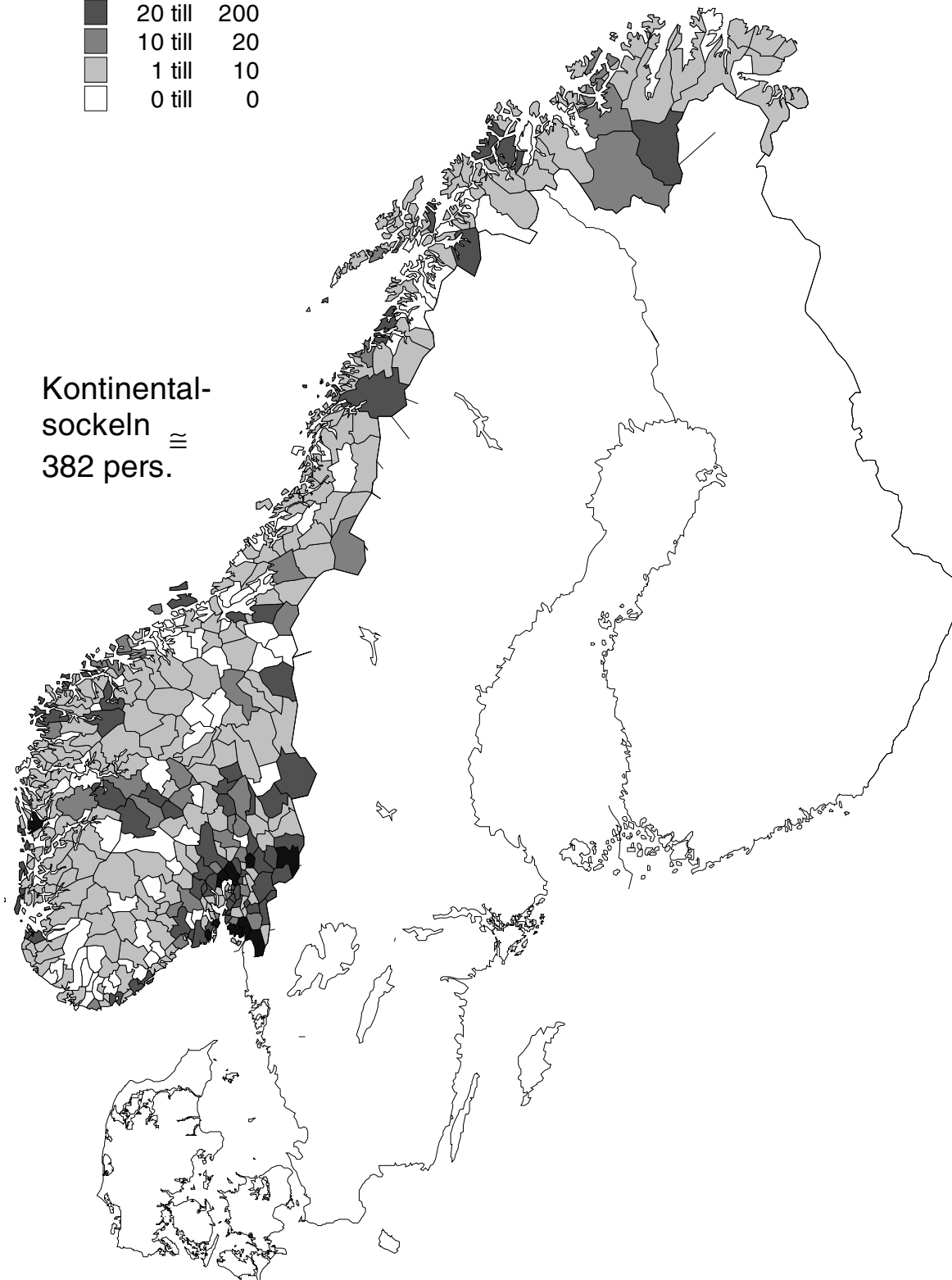
Antalet svenska arbetspendlare i Norge fördelade på de svenska bostadskommunerna år 2001

Karta 1b
Antalet svenska arbetspendlare i Norge fördelade på de norska arbetskom-
munerna år 2001

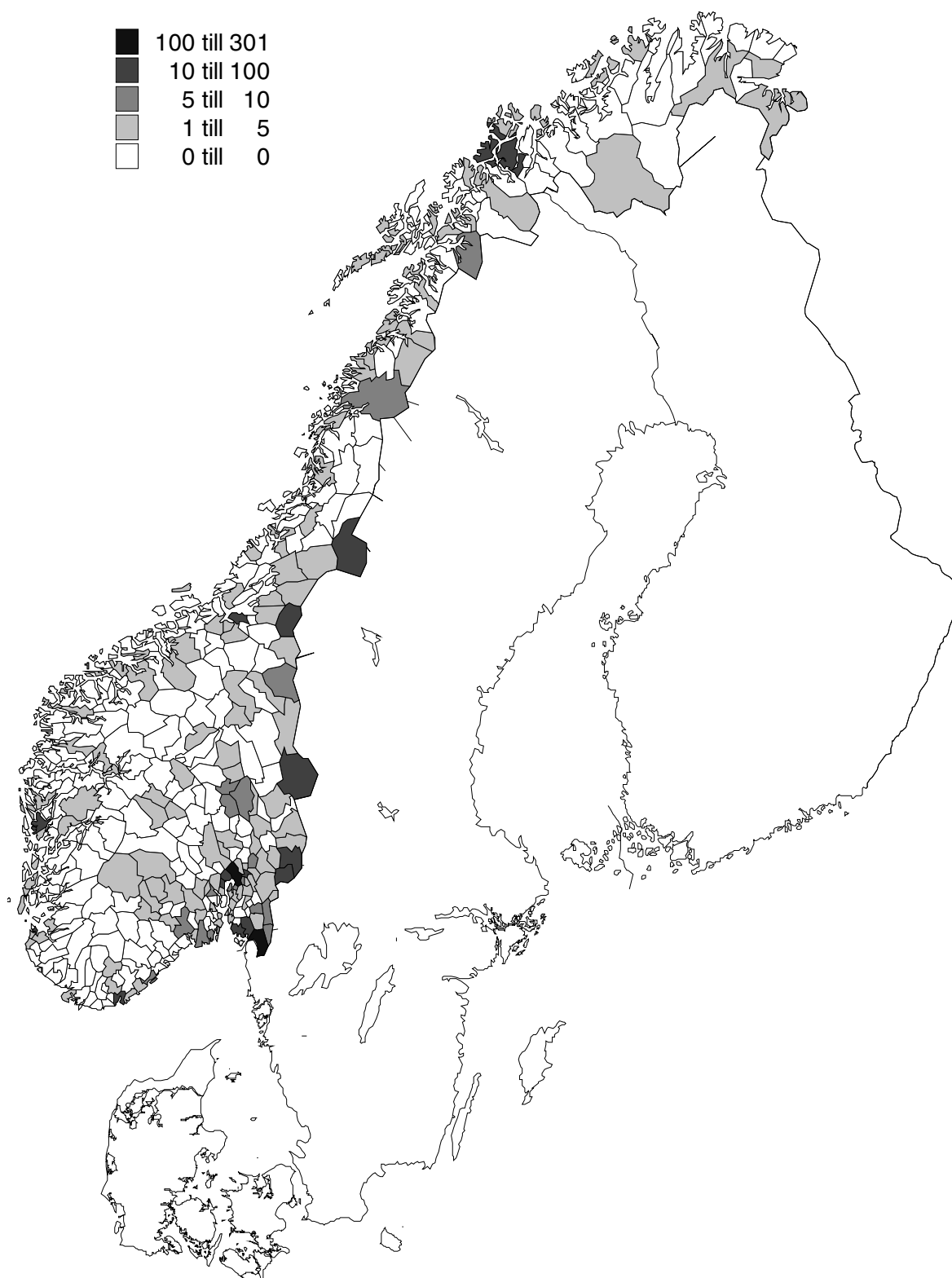

Kontinental-
 sockeln $\approx$
 382 pers.

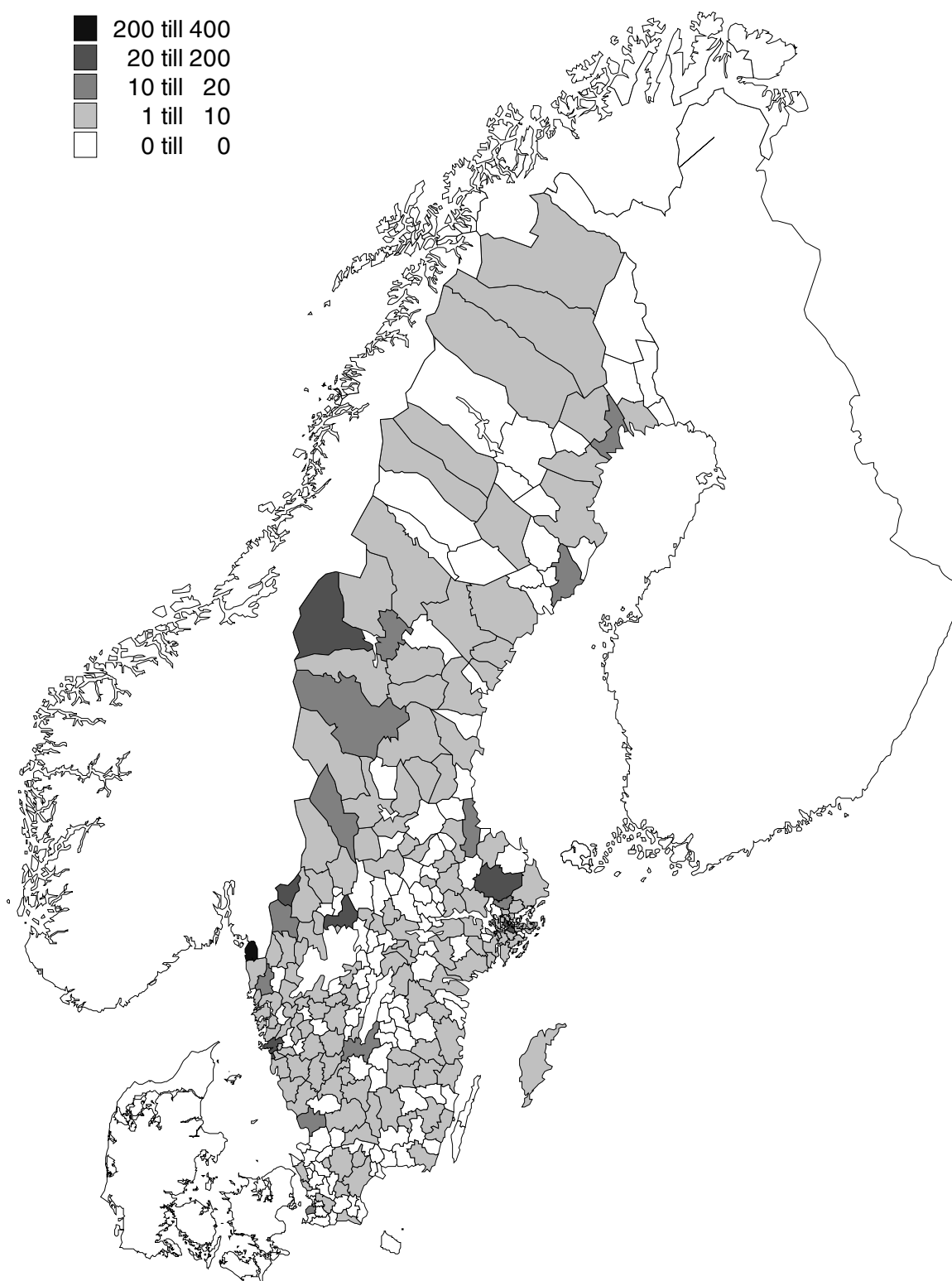

Karta 2a

Antalet norska arbetspendlare i Sverige fördelade på de norska bostadskommunerna år 2001

Karta 2b
Antalet norska arbetspendlare i Sverige fördelade på de svenska arbetskom-
munerna år 2001

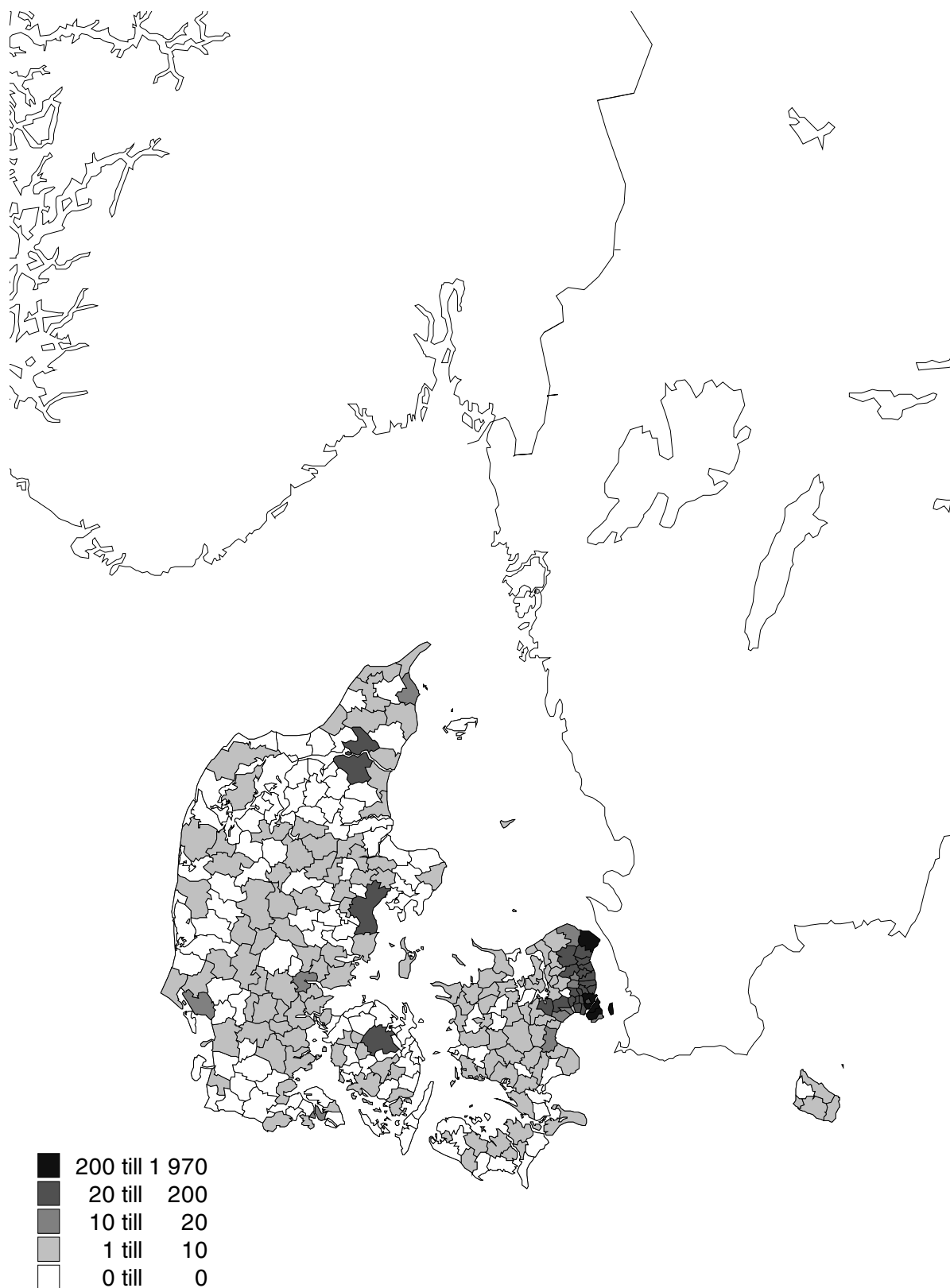

Karta 3a

Antalet svenska arbetspendlare i Danmark fördelade på de svenska bostadskommunerna år 2001

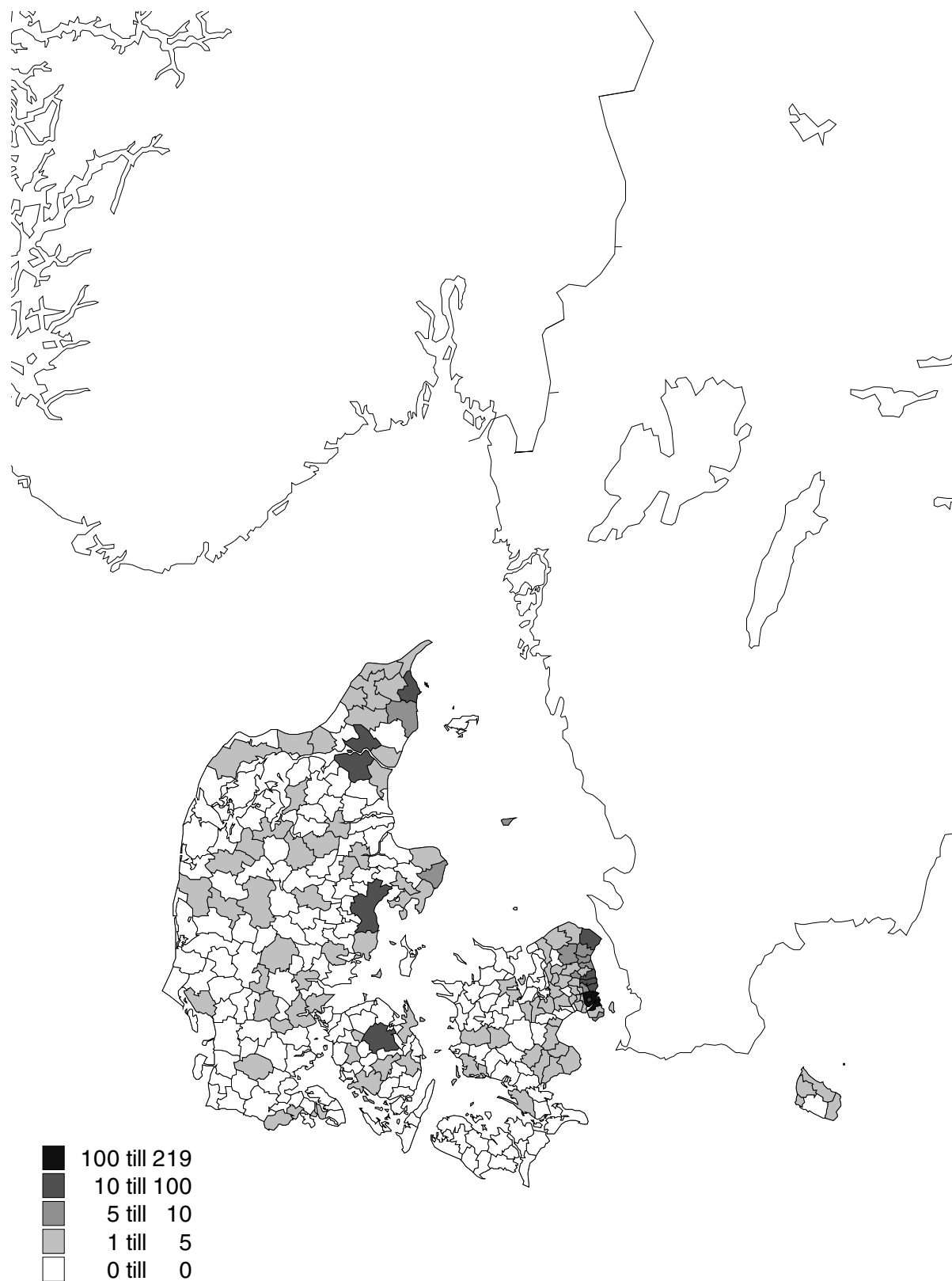

Karta 3b
Antalet svenska arbetspendlare i Danmark fördelade på de danska arbets-
kommunerna år 2001

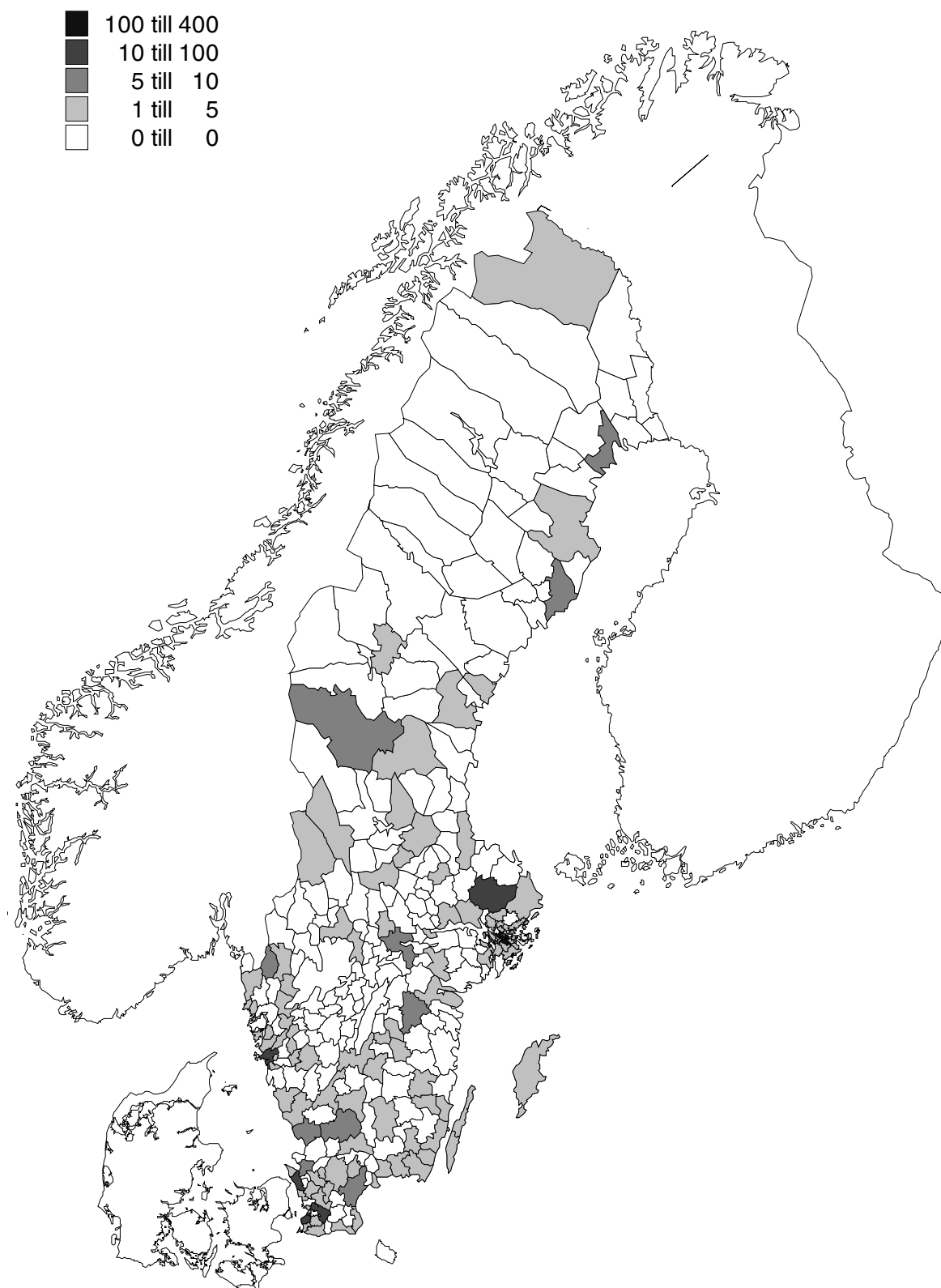

Karta 4a

Antalet danska arbetspendlare i Sverige fördelade på de danska bostadskommunerna år 2001

Karta 4b
Antalet danska arbetspendlare i Sverige fördelade på de svenska arbetskom-
munerna år 2001

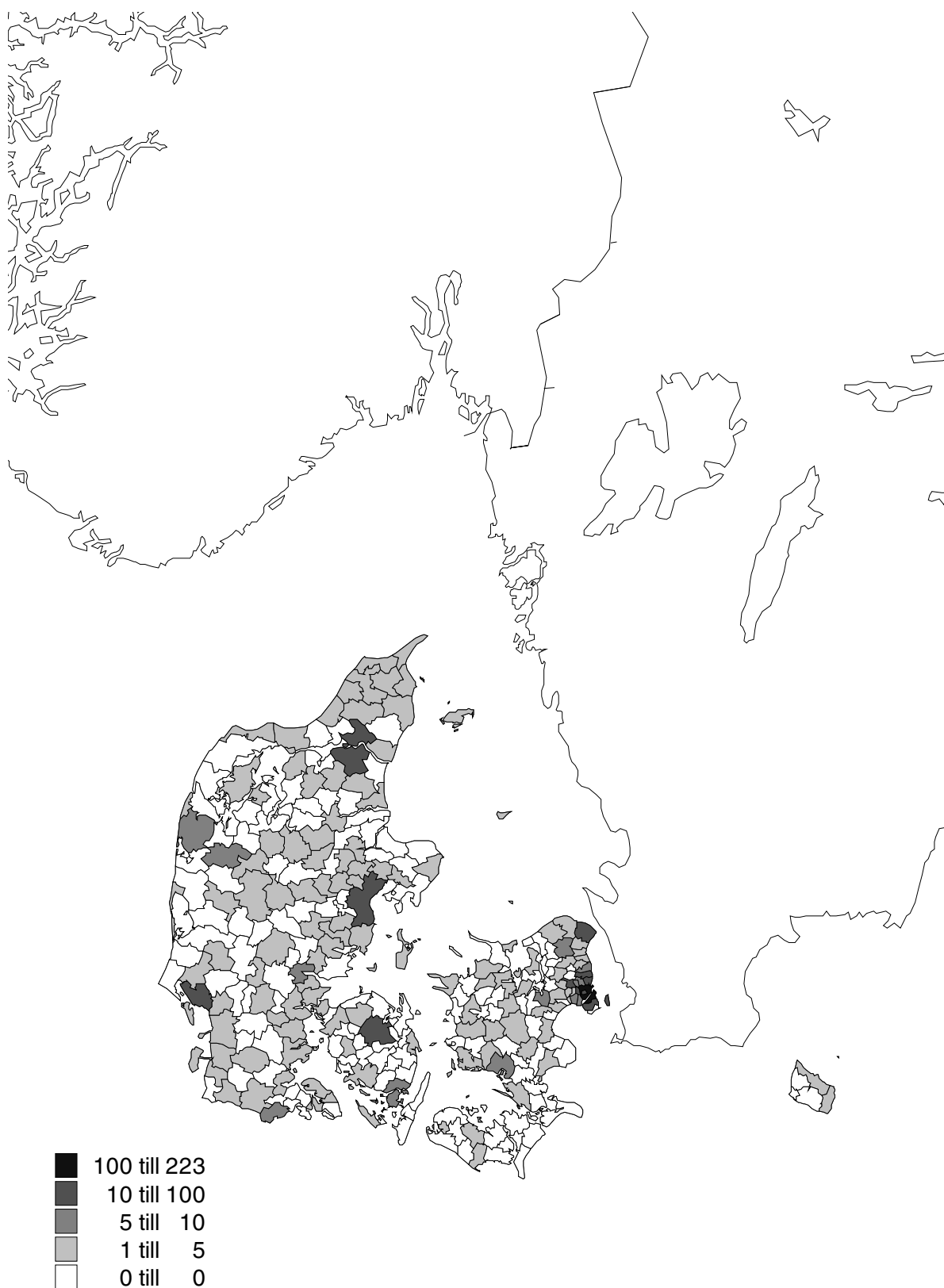

Karta 5a

Antalet norska arbetspendlare i Danmark fördelade på de norska bostadskommunerna år 2001

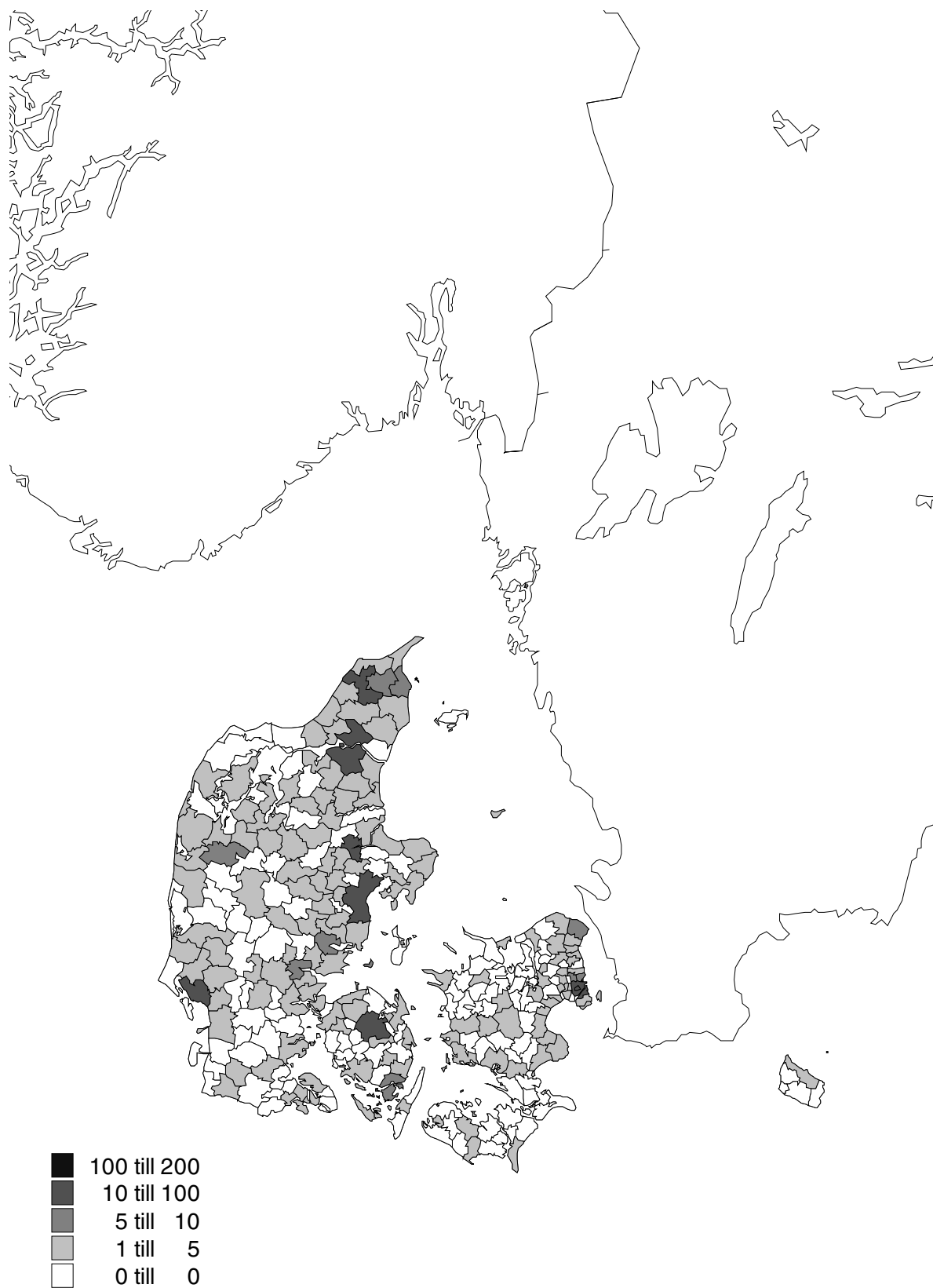

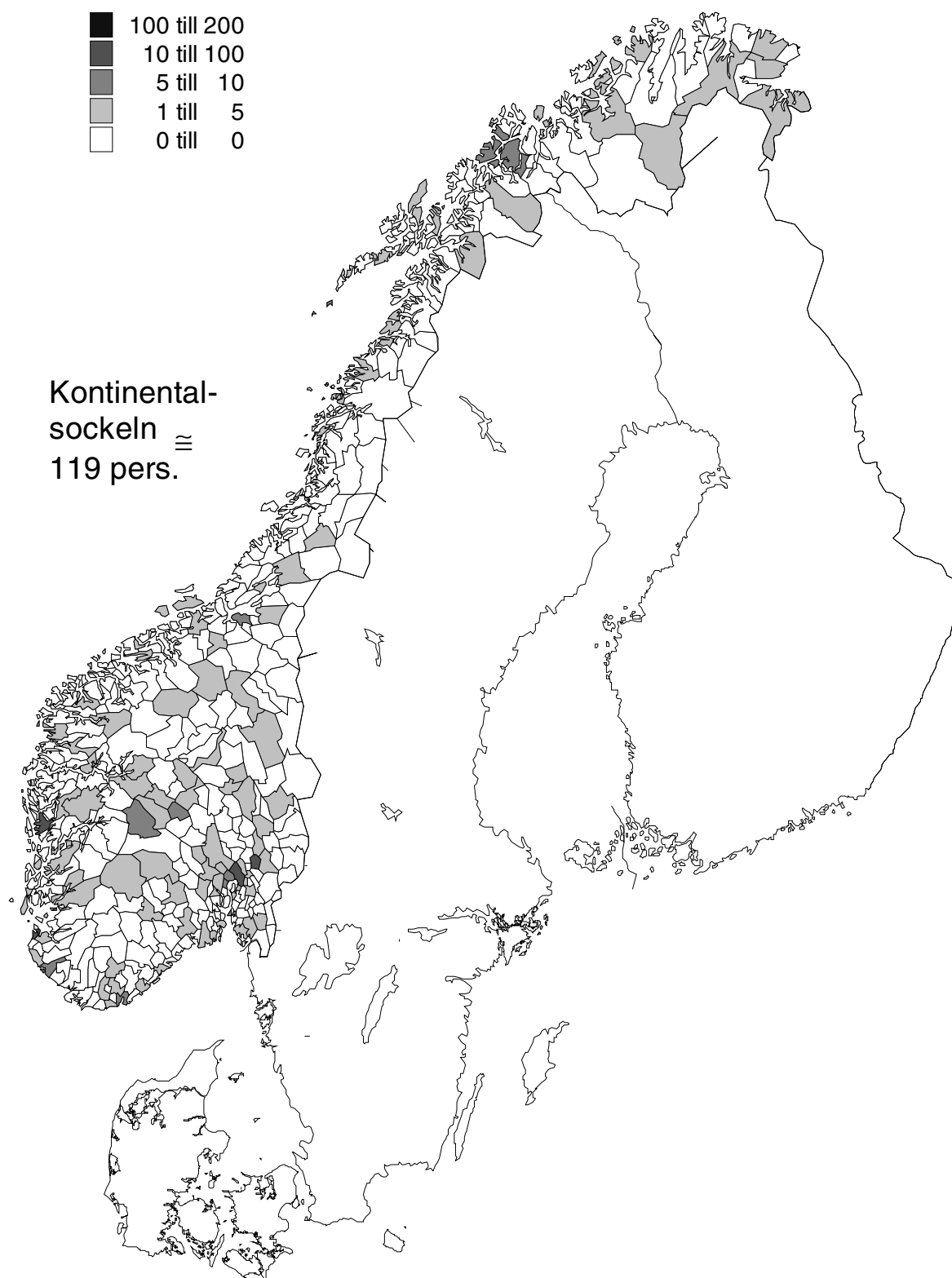
Karta 5b
Antalet norska arbetspendlare i Danmark fördelade på de danska arbetskom-
munerna år 2001

Karta 6a

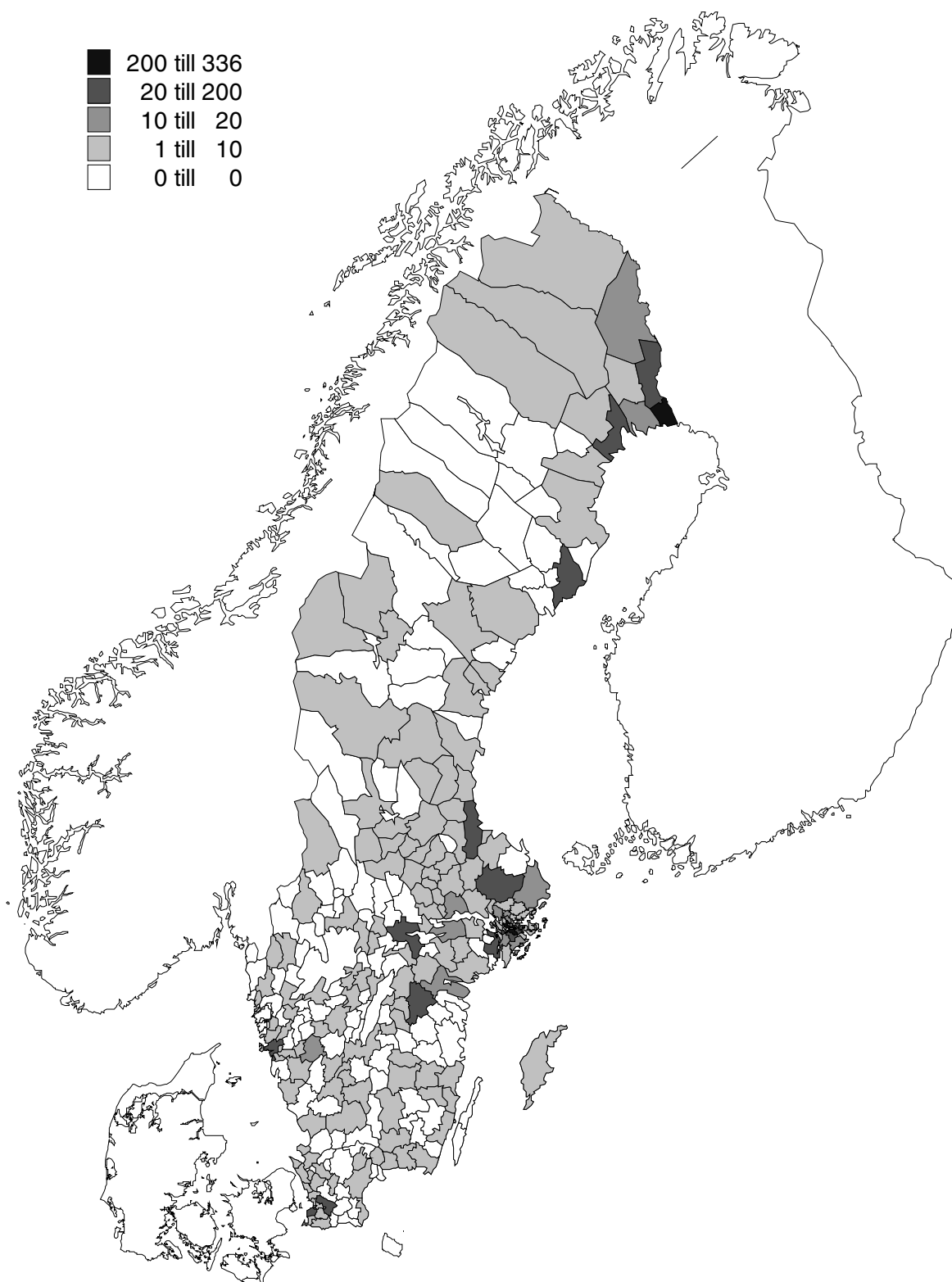
Antalet danska arbetspendlare i Norge fördelade på de danska bostadskommunerna år 2001

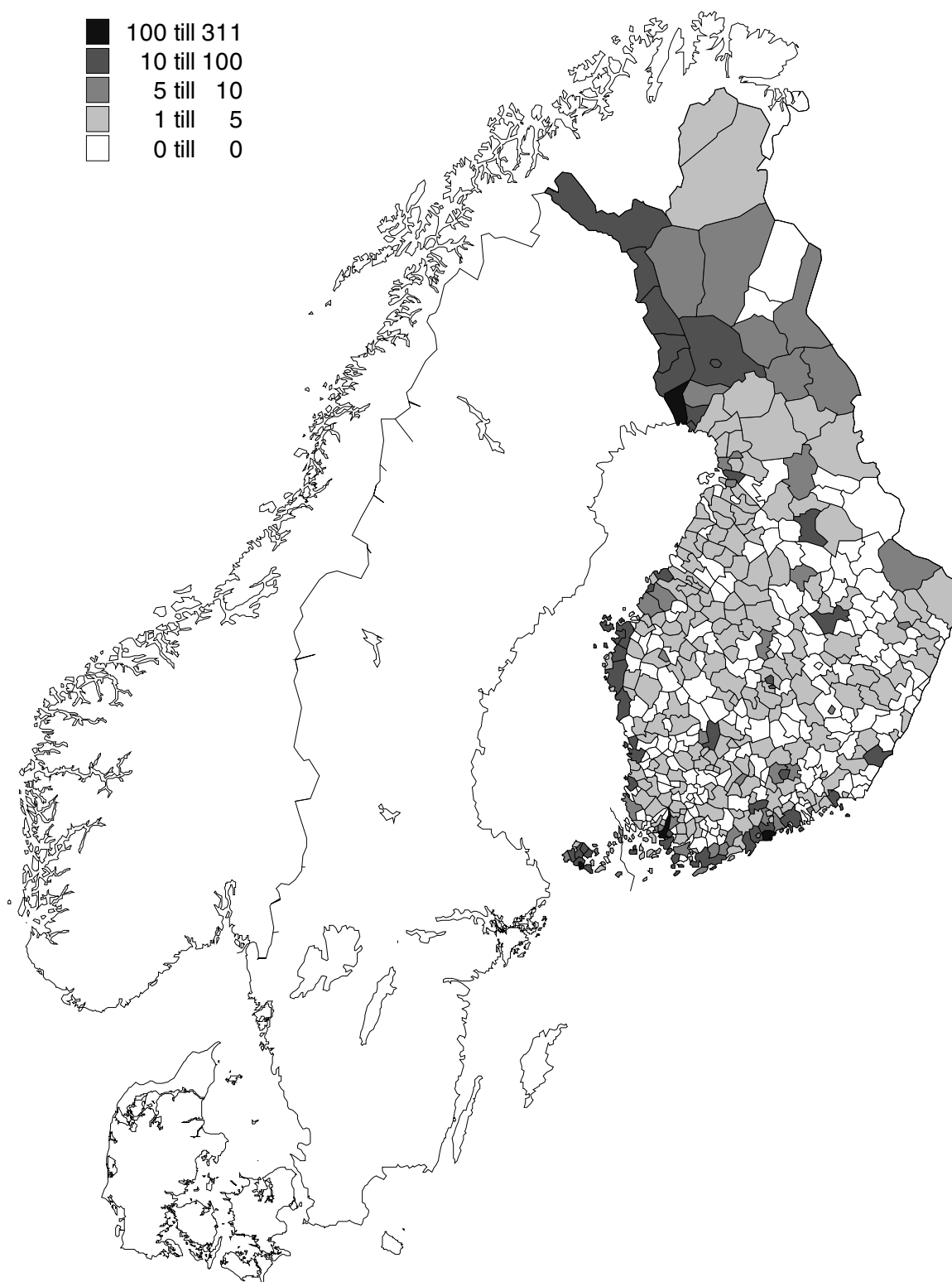
Karta 6b**Antalet danska arbetspendlare i Norge fördelade på de norska arbetskommunerna år 2001**

Karta 7a

Antalet svenska arbetspendlare i Finland fördelade på de svenska bostadskommunerna år 2001

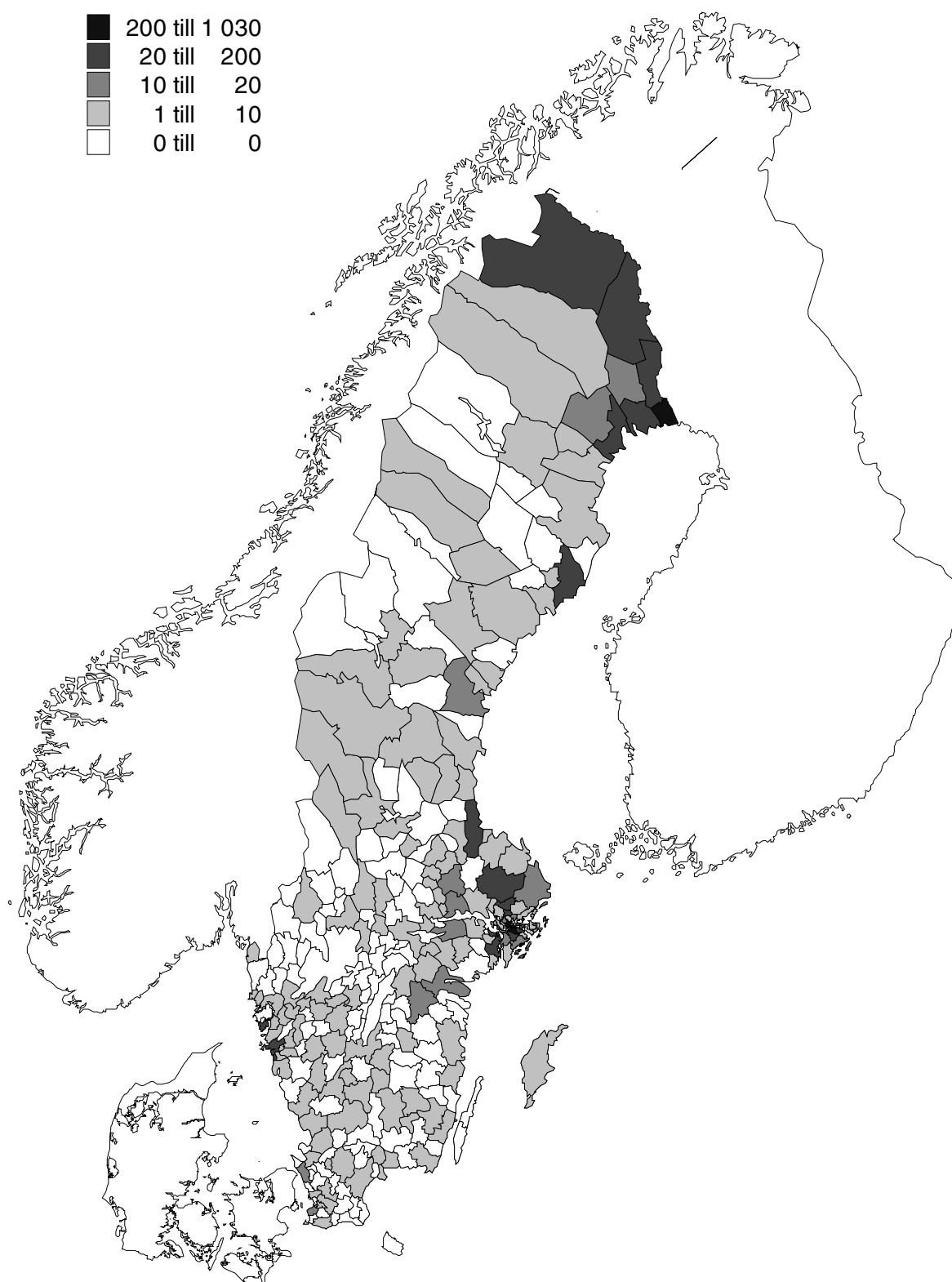

Karta 8a
Antalet finska arbetspendlare i Sverige fördelade på de finska bostadskommunerna år 2001

Karta 8b

Antalet finska arbetspendlare i Sverige fördelade på de svenska arbetskommunerna år 2001

Statistik med nordiskt perspektiv är oftast sammanställningar av nationella uppgifter. I projektet "Nordisk pendlingskarta" har de nordiska statistikmyndigheterna framställt statistik genom att sambearbeta uppgifter från de olika länderna. Syftet med projektet har varit att beskriva den gränsöverskridande arbetsmarknaden. I detta Bakgrundsfakta, till Arbetsmarknads- och Utbildningsstatistik – 2005:02 – redovisas huvudrapporten om den Nordiska pendlingskartan.

De fyra delrapporter som legat till grund för huvudrapporten, redovisas i Bakgrundsfakta, till Arbetsmarknads- och Utbildningsstatistik – 2005:3.

Delrapport 1: Sverige och Norge

Delrapport 2: Sverige och Danmark

Delrapport 3: Danmark og Norge

Delrapport 4: Sverige och Finland

55 600 personer hade under 2001 en löneinkomst i annat nordiskt land än bostadslandet. Av dessa klassificerades 25 400 som arbetspendlare över riksgräns. Den norska arbetsmarknaden var den mest attraktiva. Drygt 50 procent av de uppmätta arbetsrörelserna gick till Norge, drygt 20 procent till Danmark, knappt 20 procent till Sverige och 6 procent gick till Finland. Arbetsmarknaden i Sverige var framför allt intressant för finländarna medan både Norge och Danmark var betydligt mer intressant för svenskar än Sverige var för norrmän respektive danskar.

